

УДК 330:338.33:658.6

Герега О. В.,
gerega2000lute@ukr.net, ORCID: 0000-0001-5329-6915,
здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Мета статті полягає у визначенні проблемних аспектів, а також обґрунтуванні стратегічних орієнтирів управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств. Узагальнено сутнісні характеристики фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств. Сформовано концептуальну структуру та послідовність формування потенціалу фінансово-економічної стійкості торговельного підприємства, основою чого визначені належний фінансовий стан та фінансова стійкість підприємства, ресурсозабезпеченість, ефективність використання, нарощування та розвиток потенціалу. Встановлено, що наявність у вітчизняній торгівлі тенденції до економічного розвитку підтверджується низкою ключових показників ефективності функціонування торговельних підприємств в Україні. Сформовано висновок про наявність у більшій мірі позитивних аспектів відносно економічної компоненти передумов щодо посилення потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємств торгівлі в Україні. Виявлено, що при оцінюванні фінансової складової є підстави до її трактування як значно менш забезпеченої. Такий висновок обумовлюється нестійкістю низки показників фінансового стану та фінансових коефіцієнтів галузі торгівлі в Україні. Встановлено, що політика стратегічного управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств повинна реалізуватися за такими напрямками, як альтернативні форми формування фінансового результату, покращення фінансово-економічної привабливості підприємств, розподіл фінансово-економічних ризиків з виробничим сектором, реалізація підприємствами фінансового потенціалу внутрішнього ринку. Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад формування потенціалу фінансово-економічної стійкості торговельного підприємства, узагальнення даних економічної ефективності, фінансової стійкості та ліквідності торговельних підприємств України у 2010-2019 рр., визначення об'єктів, напрямів та інструментарію стратегічного управління потенціалом фінансово-економічної стійкості вітчизняних торговельних підприємств.

Ключові слова: фінансово-економічна стійкість, управління, потенціал, торговельні підприємства.

Gerega O. V.
gerega2000lute@ukr.net, ORCID: 0000-0001-5329-6915
Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

STRATEGIC GUIDELINES FOR MANAGING THE POTENTIAL OF FINANCIAL AND ECONOMIC STABILITY OF TRADE ENTERPRISES

Abstract. The purpose of the article is to identify the problematic aspects, as well as to substantiate the strategic guidelines for managing the potential of financial and economic stability of trade enterprises. The essential characteristics of financial and economic stability of trade enterprises are generalized. The conceptual structure and sequence of formation of potential of financial and economic stability of the trade enterprise is formed, the basis of which the proper financial condition and financial stability of the enterprise, resource security, efficiency of use, building and development of potential is defined. It is determined that the presence of a tendency to economic development in domestic trade is confirmed by a number of key indicators of the efficiency of trade enterprises in Ukraine. It is concluded that there are more positive aspects of the economic component of the prerequisites for strengthening the potential of financial and economic stability of trade enterprises in Ukraine. It was found that in assessing the financial component there are grounds for its interpretation as much less well-off. This conclusion is due to the instability of a number of indicators of financial condition and financial ratios of trade in Ukraine. It is determined that the policy of strategic management of the potential of financial and economic stability of trade enterprises should be implemented in such areas as alternative forms of financial result, improving financial and economic attractiveness of enterprises, distribution of financial and economic risks with the manufacturing sector, implementation of financial potential of the domestic market. The practical significance of the study is to substantiate the theoretical and methodological foundations of the formation of the potential of financial and economic stability of trade enterprises, generalization of economic efficiency, financial stability and liquidity of trade enterprises of Ukraine in 2010-2019, definition of objects, directions and tools of strategic management of financial-economic stability of domestic trade enterprises.

Key words: financial and economic stability, management, potential, trade enterprises.

JEL Classification: L81, M21
DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2020-61-13>

Постановка проблеми. Підприємства є елементами більш глобальної соціально-економічної системи держави. Відтак стан і тенденції розвитку національної економіки, а особливо відповідної її галузі у безпосередній мірі позначаються на передумовах формування та надалі використання потенціалу їх фінансово-економічної стійкості.

Виходячи з останнього, ведемо мову про здатність фінансово-економічної системи підприємства зберігати необхідні характеристики свого фінансово-економічного стану під впливом умов ринкової конкуренції, державного регулювання, дії інших зовнішніх та внутрішніх чинників, у тому числі в процесі свого розвитку та реалізації економічних інтересів засновників, власників, інших стейкхолдерів бізнесу. У підсумку існує необхідність створення системи управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств, яка насамперед передбачатиме огляд стратегічних перспектив його формування і використання та розроблення системно-елементного підходу для визначення базових основ і послідовності реалізації.

Постановка завдання. Метою статті є визначення проблемних аспектів, а також обґрунтування стратегічних орієнтирів управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомою теоретико-методологічною базою дослідження проблем управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств є результати досліджень таких науковців: О. Березіна [1], Т. Васильціва [2; 3], П. Куцика [4; 5; 6; 7], Р. Лупака [8; 9], Є. Масленнікова [10], О. Рудич [11] та ін. Попри вагомий доробок цих вчених існує об'єктивна необхідність удосконалення прикладних механізмів управління фінансово-економічною стійкістю торговельних підприємств. На сьогодні актуалізується потреба у розділенні фінансового та економічного потенціалу, що дозволяє покращити управління торговельною діяльністю підприємства. Відповідно, особливу увагу варто приділити визначенню аспектам стратегування управлінської політики формування та використання потенціалу фінансового забезпечення і економічного зростання, що у підсумку підвищує рівень конкурентоспроможності та ефективності діяльності торговельного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Коли йдеться про фінансово-економічну стійкість підприємства, то предмет аналізування зводиться

до характеристики фінансового й економічного стану на предмет здатності до його збереження на прийнятному рівні з одночасною стратегічною зорієнтованістю на покращення ключових характеристик. На наш погляд, тенденція до покращення ситуації також повинна розглядатися як частина процесу збереження. Такий висновок обґрунтовується тим, що економічна система кожного суб'єкта господарювання – динамічна, вона постійно еволюціонує, розвивається, а відтак припинення поступу може розглядатися як початкова стадія стагнації, що настає після уповільнення темпів зростання [12, с. 58-62].

Таким чином, пропонується *потенціал фінансово-економічної стійкості торговельного підприємства* розглядати як здатність забезпечувати належний фінансовий стан і фінансову стійкість протягом стратегічного планового періоду часу, високу ефективність формування, розміщення, ефективного використання та створення передумов для розвитку ресурсного забезпечення підприємства і його комплексного ефективного функціонування та розвитку.

Методологічна структура та послідовність стратегування процесів формування потенціалу фінансово-економічної стійкості торговельного підприємства наведена на рис. 1. У відповідності до авторського бачення основою забезпечення означених процесів є належний фінансовий стан та фінансова стійкість підприємства. Очевидно, що, лише виходячи з цієї умови, динаміки та структури капіталу суб'єкта господарювання, є підстави вже надалі вести мову про якість його фінансово-економічного стану та можливості щодо подальшого зростання.

Фінансовий стан – одна з провідних ознак фінансово-економічної стійкості. Надалі важливо констатувати так звану ресурсну стабільність як забезпеченість торговельного підприємства повним комплексом ресурсів, необхідних для функціонування і розвитку. Причому це далеко не лише фінансові активи. Не менш вагому роль у сучасних економічних умовах відіграють інтелектуально-кадрові, матеріально-технічні, техніко-технологічні ресурси, доступність повноцінного асортименту товарних запасів та оборотних активів, фінансові та інвестиційні, інноваційно-технологічні та нематеріальні ресурси й активи.

Рис. 1. Концептуальна структура та послідовність формування потенціалу фінансово-економічної стійкості торговельного підприємства (авторська розробка)

Втім, ресурсна забезпеченість ще не є прямою умовою ефективного використання ресурсів підприємства як ключового чинника формування прийнятно-високих результатів його фінансово-економічної діяльності. Відповідно, у межах управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств важливо вести мову про ефективність використання ресурсів з прицілом на створення передумов для подальшого розвитку як за функціонально-ресурсними напрямками фінансово-господарської діяльності, так і в цілому підприємства як цілісного майнового комплексу.

Фінансово-економічний стан та фінансово-економічна стійкість є поняттями вельми системними, їх утворює низка характеристик, які можна об'єднати у групи: обсяги та тенденції фінансово-господарської діяльності, економічна ефективність, фінансова стійкість, ліквідність і т. ін. До прикладу, збільшення обсягів діяльності (індикаторами чого є

темпи зростання капіталу, доходів та витрат, чисельності зайнятих працівників, торгових та складських площ, товарних запасів і т. ін.) означає, що суб'єкти господарювання або мають власні достатні фінансово-економічні можливості, які, власне, й дозволили забезпечити тенденції до розширення, або спроможні залучити зовнішній фінансовий ресурс для підтримки процесів розвитку. Обернена ситуація (звужене відтворення) швидше сигналізує про послаблення потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємств (хоча у певній мірі може визначатися й зовнішніми суб'єктивними чинниками, як-от – загальна макроекономічна стагнація в країні, зниження рівня купівельної спроможності, звуження внутрішнього споживчого ринку тощо), оскільки останні не в змозі зберегти процеси та засади принаймні простого фінансово-економічного відтворення [13, с. 215-310; 14, с. 109-155].

Показники економічної ефективності торговельних підприємств* України у 2010-2019 рр. (складено за [15])

Показники	Роки										Темпи зростання, % / абсолютні відхилення, ±	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019 / 2010	2019 / 2018
Товарооборот на одного зайнятого працівника, тис. грн/осіб	1133,0	1273,1	1360,5	1394,6	1605,3	2110,0	2571,3	3094,5	3646,2	3641,6	3,2 р.	99,9
Роздрібний товарооборот на один м ² торгової площі магазинів, тис. грн	32,2	38,8	43,6	46,0	55,1	63,2	72,2	83,4	...	...	-	-
Частка прибуткових підприємств, у % до загальної кількості у галузі	60,3	64,6	64,0	65,9	65,6	75,7	75,4	74,9	76,9	76,8	+16,5	-0,1
Рентабельність усієї діяльності, %	1,7	2,6	0,0	-3,6	-23,7	-13,5	-1,0	5,0	11,4	16,4	+14,7	5,0
у тому числі												
- операційної діяльності, %	9,8	15,0	12,2	10,2	-12,8	-0,9	15,8	18,8	23,3	25,3	+15,5	+2,0
Коефіцієнт оборотності загальних активів, рази	1,64	1,49	1,46	1,40	1,39	1,40	1,33	1,54	1,63	1,58	-0,05	-0,04
у тому числі												
- оборотних активів	2,06	1,85	1,75	1,73	1,68	1,65	1,54	1,78	1,87	1,84	-0,22	-0,03
- запасів	10,75	9,24	8,74	8,45	7,93	7,01	6,97	7,09	7,28	7,25	-3,50	-0,02
- власного капіталу	15,77	15,01	15,24	16,52	-67,89	-29,01	-87,79	116,72	36,94	20,98	5,21	-15,95
Тривалість загальної оборотності активів, дні	223	244	250	260	262	261	274	238	224	230	103,1	102,7
- оборотних активів	177	197	208	211	217	222	237	205	195	198	111,9	101,5
- запасів	34	40	42	43	46	52	52	51	50	50	147,1	100,0
- власного капіталу	23	24	24	22	-5	-13	-4	3	10	17	73,9	170,0

* Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

Наявність у вітчизняній торгівлі тенденції до економічного розвитку підтверджується низкою ключових показників ефективності функціонування торговельних підприємств в Україні (табл. 1). Так, за 2010-2019 рр. істотно збільшилися обсяги товарообороту в розрахунку на одного зайнятого працівника. Якщо у 2010 р. показник становив 1133,0 тис. грн, то до 2019 р. збільшився до 3641,6 тис. грн, що було у 3,2 рази більше.

Зростають також і обсяги роздрібно товарообороту підприємств у розрахунку на одиницю торгової площі. З 2010 р. по 2017 р. (для 2018-2019 рр. статистичні дані відсутні) у кожному з років відмічалися позитивні ланцюгові темпи приросту показника. Обсяги роздрібно товарообороту на 1 м² торгової площі магазинів у 2017 р. становили 83,4 тис. грн, що було на 51,2 тис. грн, або у 2,6 рази більше, ніж у 2010 р.

Закономірно, що покращення значень вказаних питомих показників продуктивності позначилося й

на зростанні загальної ефективності вітчизняної торгівлі як в цілому, так і суб'єктів, що її представляють, зокрема. Підтвердженням цього слугує підвищення частки прибуткових підприємств галузі (на 16,5 в. п. за 2010-2019 рр.). Якщо у 2010 р. прибутковими були лише 60,3 % підприємств, то у 2019 р. вже 76,8 %.

Зросла й рентабельність підприємств торгівлі в Україні. Так, якщо у найбільш кризових 2014-2015 рр. для торговельних підприємств характерними стали від'ємні значення результатів фінансово-господарської діяльності, що призвело й до від'ємних показників рентабельності ("мінус" 23,7 % та 13,5 % відповідно), то, починаючи з 2017 р., ситуація змінилася та започаткувалася тенденція до підвищення рівня прибутковості і, відповідно, рентабельності загальної діяльності підприємств, значення якої з 2017 р. (5,0 %) до 2019 р. (16,4 %) зросли на 11,4 в. п.

Показники фінансової стійкості та ліквідності торговельних підприємств* України у 2010-2019 рр.
(складено за [15])

Показники	Роки										Абсолютні відхилення, ±	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019 / 2010	2019 / 2018
Коефіцієнт мобільності активів	0,80	0,81	0,83	0,81	0,83	0,85	0,86	0,86	0,87	0,86	+0,06	-0,01
Коефіцієнт співвідношення активів	3,92	4,22	4,95	4,27	4,78	5,61	6,34	6,18	6,72	6,16	+2,24	-0,55
Індекс постійного активу	1,95	1,92	1,76	2,24	-8,44	-3,14	-8,98	10,58	2,94	1,85	-0,11	-1,09
Коефіцієнт фінансування необоротних активів	0,65	0,71	0,84	0,77	0,98	1,20	1,12	1,06	0,83	0,69	+0,04	-0,14
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у валюті балансу	0,20	0,19	0,17	0,19	0,17	0,15	0,14	0,14	0,13	0,14	-0,06	+0,01
Коефіцієнт майнового забезпечення	0,36	0,35	0,34	0,36	0,35	0,35	0,33	0,36	0,35	0,36	-	-
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,05	0,06	0,08	0,05	-0,03	-0,02	0,00	0,03	0,03	0,04	-0,01	+0,01
Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами (покриття запасів)	0,25	0,31	0,41	0,25	-0,13	-0,09	0,01	0,10	0,10	0,15	-0,10	+0,05
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	3,99	3,23	2,44	4,00	-7,53	-10,83	101,9	9,82	10,01	6,73	+2,74	-3,28
Коефіцієнт мобільності використання (покриття) власного капіталу	0,37	0,50	0,72	0,49	1,14	0,38	-0,12	1,68	0,51	0,43	+0,06	-0,08
Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування)	0,12	0,11	0,11	0,09	-0,02	-0,05	-0,01	0,01	0,05	0,08	-0,04	+0,04
Коефіцієнт фінансової незалежності (концентрації власного капіталу)	0,10	0,10	0,10	0,08	-0,02	-0,05	-0,02	0,01	0,04	0,08	-0,02	+0,03
Коефіцієнт фінансової залежності (концентрації позикового капіталу)	0,89	0,89	0,90	0,91	1,02	1,05	1,02	0,99	0,96	0,92	+0,03	-0,03
Коефіцієнт фінансового левериджу (плече фінансового важеля)	8,57	8,99	9,44	10,77	49,78	21,76	66,88	74,99	21,70	12,24	+3,67	-9,46
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,24	0,24	0,24	0,23	0,15	0,13	0,14	0,16	0,15	0,17	-0,07	+0,02
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,13	0,14	0,14	0,15	0,17	0,18	0,15	0,15	0,11	0,10	-0,03	-0,01
Коефіцієнт інвестування	0,51	0,52	0,57	0,45	-0,12	-0,32	-0,11	0,09	0,34	0,54	+0,03	+0,20
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,85	0,84	0,84	0,84	0,83	0,83	0,85	0,85	0,89	0,90	+0,05	+0,01
Коефіцієнт фінансового ризику (довгострокової заборгованості)	1,27	1,37	1,47	1,72	-4,3	-2,76	-5,1	11,25	2,45	1,28	+0,01	-1,17
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,05	1,07	1,09	1,05	0,97	0,98	1,00	1,03	1,03	1,04	-0,01	+0,01
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,44	0,42	0,41	0,37	-0,14	-0,36	-0,11	0,08	0,29	0,44	-	+0,15
Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел	0,56	0,58	0,59	0,63	1,14	1,36	1,11	0,92	0,71	0,56	-	-0,15

* Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

Констатуємо, що подальше зміцнення потенціалу фінансово-економічної стійкості вітчизняних підприємств торгівлі значною мірою корелює зі зростанням швидкості оборотності товарних запасів та загалом оборотних активів, що дозволить вивільнити частину власного робочого капіталу і спрямувати його на збільшення торгових площ, розширення асортименту товарів та низки супутніх торговельних послуг, впровадження сучасних технологій в обліково-аналітичні процеси, комунікацію зі споживачами та постачальниками, формування і реалізацію програмних заходів з покращення фінансово-економічного стану підприємств.

Відтак можна сформулювати висновок про наявність більшою мірою позитивних аспектів відносно економічної компоненти передумов щодо посилення потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємств торгівлі в Україні. Щодо фінансової складової, то, на нашу думку, попередньо є підстави до її трактування як значно менш забезпеченої. Такий висновок обумовлюється нестабільністю низки показників фінансового стану та фінансових коефіцієнтів галузі торгівлі в Україні (табл. 2).

На тлі загалом прийнятно-високих (як для цього виду економічної діяльності) показників мобільності та співвідношення активів, а також високих значень коефіцієнтів маневреності власного оборотного капіталу та мобільності використання (покрыття) власного капіталу, незадовільними (як на 2019 р.) залишалися значення таких фінансових показників, як коефіцієнти: забезпечення оборотних активів власними коштами та забезпечення запасів власними коштами (покрыття запасів), що негативно та є свідченням того, що більша частина (до прикладу, за оборотними активами – це 96,0 %, а за товарними запасами – 85,0 %) ключових статей оборотних активів торговельних підприємств сформована внаслідок залученого капіталу. Наявна й тенденція до зниження значень цих показників протягом 2010-2019 рр., а відтак існує суттєва залежність підприємств від постачальників товарів, кредиторів тощо. Це негативна передумова у контексті подальшого посилення потенціалу фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств в Україні.

На середньому рівні протягом аналізованого періоду перебували значення таких фінансових коефіцієнтів, як індекс постійного активу та коефіцієнти фінансування необоротних активів, реальної вартості основних засобів у валюті балансу, майнового забезпечення, що загалом є свідченням недостатньої майнової забезпеченості підприємств і дещо надмірної алокації капіталу в оборотних активах та власному капіталі. Подальша стабілізація фінансового стану вітчизняної галузі торгівлі потребує нарощення необоротних активів, зокрема активної частини основних засобів, а також інвестицій та нематеріальних активів.

Таким чином, стан фінансово-економічної стійкості підприємств торгівлі в Україні недостатній, що призводить до сповільнення ділової активності в галузі, обмеження можливостей і внутрішнього і зовнішнього інвестування у проекти розвитку підприємств, погіршення фінансово-економічної ефективності господарювання та безпеки. Означена ситуація потребує виправлення шляхом реалізації політики, орієнтованої на посилення фінансово-економічної стійкості суб'єктів галузі (рис. 2).

Однозначно, що виправлення цієї ситуації потребує формування та реалізації спільної (держава та суб'єкти господарювання) політики, орієнтованої на посилення фінансово-економічної стійкості підприємств торгівлі в Україні. Доречно, аби політика реалізувалася за такими напрямками та відповідними до кожного інструментами, як (1) альтернативні форми формування фінансового результату (пришвидшення товарооборотності та зниження рівня витрат обігу, підвищення фінансово-економічної ефективності підприємств торгівлі, диверсифікація торговельної діяльності), (2) покращення фінансово-економічної привабливості підприємств (покращення рівня впливу торгівлі на просторовий розвиток, вирівнювання регіональних та субрегіональних диспропорцій, зростання інвестиційно-інноваційної забезпеченості підприємств торгівлі та її модернізація, посилення міжгалузевого співробітництва та інтеграції торгівлі, створення передумов продовольчої безпеки, створення умов для розвитку торговельного підприємництва), (3) розподіл фінансово-економічних ризиків з виробничим сектором (зростання впливу підприємств торгівлі на вітчизняний реальний сектор економіки, формування інвестиційних ресурсів розвитку), (4) реалізація підприємствами фінансового потенціалу внутрішнього ринку (підвищення рівня впливу сфери підприємств торгівлі на внутрішній ринок та покращення його структурних характеристик, забезпечення збалансованого розвитку інфраструктури торгівлі, вплив на формування платоспроможного попиту).

Водночас це не остаточний перелік напрямів та інструментів політики посилення фінансово-економічної стійкості підприємств торгівлі в Україні, адже в міру посилення глобалізаційних тенденцій кожен із них потребуватиме зміни або втратить актуальність реалізації. Зокрема, важливими стратегічними орієнтирами управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств є:

- впровадження інформаційно-аналітичних та сучасних управлінських систем з підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу;
- розвиток обліково-аналітичних систем в умовах зростання товарозабезпечення та збільшення товарообороту, розширення мережі об'єктів торгівлі;
- залучення доступних довгострокових фінансових ресурсів, покращення структури капіталу;

Рис. 2. Стратегічні орієнтири управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств в Україні (авторська розробка)

– зміцнення конкурентних позицій, у т. ч. заходами вертикальної та горизонтальної інтеграції, диверсифікації бізнес-процесів;

– збереження існуючих та створення нових робочих місць в узгодженні з цифровізацією бізнес-процесів;

– посилення соціальної відповідальності бізнесу, участь у програмах розвитку ринкової конкуренції в торгівлі;

– зростання ділової активності та товарооборотності;

– активізація програм покращення доступності товарів для всіх сегментів споживачів;

– стабілізація фінансового стану та забезпечення прозорості фінансової звітності;

– ініціювання проектів співпраці з суб'єктами інших форматів торгівлі.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Фінансово-економічний стан суб'єктів галузі загалом слугує достатньо наочним свідченням її фінансово-економічної стабільності, внеску в макроекономічний поступ країни, наявності тенденцій до розвитку і зростання ефективності, подальшого покращення фінансових можливостей. Ефективно функціонуючі та фінансово стабільні підприємства є запорукою позитивних зрушень у галузевій системі та, навпаки, – наявність провідних позицій галузі в національній господарській системі є свідченням того, що більшість суб'єктів відповідного виду економічної діяльності успішні, володіють хорошими ресурсними умовами та ринковими можливостями відносно покращення фінансово-економічного стану та подальшого зростання.

Слід позитивно розцінювати наявні в країні тенденції до розвитку галузі торгівлі, а саме такі, як збільшення обсягів товарообороту, зростання активів та нарощування товарних запасів підприємствами, підвищення продуктивності праці та обсягів товарообороту в розрахунку на одиницю торгової площі, розширення частки прибуткових підприємств та підвищення рентабельності. Втім, наявні й негативні тенденції розвитку галузі, що призводять до погіршення макроекономічних передумов забезпечення потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємств торгівлі. Особливо загрозливими серед них є зменшення кількості підприємств (на 8,8 тис. од., або 7,9 % за 2010-2019 рр.), скорочення чисельності зайнятих (на близько 150 тис. осіб, або 12,4 %), звуження торгових площ, зниження оборотності товарних запасів, послаблення фінансової стійкості та посилення фінансової залежності і фінансових ризиків бізнесу.

Фінансово-економічна стійкість вітчизняних торговельних підприємств не стабільна і це слід розцінювати як негативну передумову в контексті формування та реалізації відповідного потенціалу. Відповідно, без проактивних заходів у частині покращення фінансового стану вітчизняних суб'єктів торговельного бізнесу стверджувати про посилення потенціалу їх фінансово-економічної стійкості не доводиться.

Потрібно справедливо вказати на те, що фінансовий стан та економічна ефективність функціонування суб'єктів торгівлі, як і в інших видах економічної діяльності, значною мірою визначаються параметрами зовнішнього макроекономічного середовища. А це визначає напрями подальших досліджень у визначенні стратегічного інструментарію управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березін О. В. Теорія і практика забезпечення ефективного використання потенціалу торговельних підприємств : монографія / Березін О. В., Карпенко Ю. В. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2012. – 203 с.

2. Васильців Т. Г. Організаційно-економічні механізми впровадження процесно-орієнтованої системи управління на підприємствах роздрібно торгівлі / Васильців Т. Г., Якимів О. О. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26.6. – С. 281-287.

3. Васильців Т. Г. Механізми та засоби активізації інноваційного розвитку підприємств роздрібно торгівлі / Васильців Т. Г., Орлик І. О., Рудик С. А. // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 1. – С. 102-109.

4. Діяльність торговельних підприємств у конкурентному середовищі: контрольно-аналітичне забезпечення системи управління : монографія / Куцик П. О., Медвідь Л. Г., Шевчук В. О., Хариневич-Яворська Д. О. – Чернівці : Технодрук, 2015. – 370 с.

5. Куцик П. О. Базові засади формування потенціалу фінансово-економічної стійкості соціально-економічних систем / Куцик П. О., Гергега О. В. // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2015. – № 835. – С. 157-164.

6. Куцик П. О. Організаційно-економічний механізм функціонування оптової торгівлі : монографія / Куцик П. О., Вірт М. Я. – Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2011. – 324 с.

7. Куцик П. О. Організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю підприємств торгівлі: теоретичний аспект / Куцик П. О., Гергега О. В. // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2018. – № 3. – С. 99-104.

8. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації : монографія / Лупак Р. Л. – Львів : Вид-во ННВК “АТБ”, 2018. – 527 с.

9. Лупак Р. Л. Конкурентоспроможність торговельного підприємства та механізм її забезпечення : дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (економіка торгівлі та послуг); Львівська комерційна академія. – Львів, 2008. – 230 с.

10. Масленников С. І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства : монографія / Масленников С. І. – Одеса : Прескур'єр, 2015. – 316 с.

11. Рудич О. О. Сутність економічної стійкості підприємств та процесу її забезпечення / Рудич О. О., Герасименко І. О., Ткаченко К. В. // Інноваційна економіка. – 2016. – № 11-12. – С. 74-79.

12. Герєга О. В. Оцінно-аналітичний інструментарій управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельного підприємства / Герєга О. В. // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2015. – Вип. 19. – С. 58-62.

13. Теоретико-методичні засади та прикладні механізми державного регулювання розвитку внутрішньої торгівлі : монографія / [за ред. Куцика П. О., Васильціва Т. Г.]. – Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2016. – 426 с.

14. Економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства : монографія / Качмарик Я. Д., Куцик П. О., Лупак Р. Л., Качмарик І. Я. – Львів : Літературна агенція “Піраміда”, 2012. – 208 с.

15. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

REFERENCES

1. Berezin, O. V. and Karpenko, YU. V. (2012), *Teoriya i praktyka zabezpechennya efektyvnoho vykorystannya potentsialu torhovyykh pidpryyemstv*: monohrafiya, InterHrafika, Poltava, 203 s.

2. Vasyl'tsiv, T. H. and Yakymiv, O. O. (2016), *Orhanizatsiyno-ekonomichni mekhanizmy vprovadzhennya protsesno-oriyentovanoi systemy upravlinnya na pidpryyemstvakh rozdribnoi torhivli*, *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*, vyp. 26.6, pp. 281-287.

3. Vasyl'tsiv, T. H. Orlyk, I. O. and Rudyk, C. A. (2016), *Mekhanizmy ta zasoby aktyvizatsiyi innovatsiynoho rozvytku pidpryyemstv rozdribnoi torhivli*, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*. *Ekonomichni nauky*, № 1, pp. 102-109.

4. Kutsyk, P. O. (2015), *Diyal'nist' torhovel'nykh pidpryyemstv u konkurentnomu seredovyshchi: kontrol'no-analitychne zabezpechennya system upravlinnya*, *Tekhnodruk, Chernivtsi*, 370 s.

5. Kutsyk, P. O. and Herega, O. V. (2015), *Bazovi zasady formuvannya potentsialu finansovo-ekonomichnoi stiykosti sotsial'no-ekonomichnykh system*, *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika"*, № 835, pp. 157-164.

6. Kutsyk, P. O. and Virt, M. YA. (2011), *Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm funktsionuvannya optovoi torhivli* : monohrafiya, *Vyd-vo L'vivs'koyi komertsiyanoi akademiyi*, Lviv, 324 s.

7. Kutsyk, P. O. and Herega, O. V. (2018), *Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm upravlinnya diyal'nisty pidpryyemstv torhivli: teoretychnyy aspekt*, *Derzhava ta rehiony*, № 3, pp. 99-104.

8. Lupak, R. L. (2018), *Derzhavna polityka importozamishchennya v systemi zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky Ukrayiny: priorityety ta instrumenty realizatsiyi*, *NNVK "ATB"*, Lviv, 527 s.

9. Lupak, R. L. (2008), *Konkurentospromozhnist torhovelnogo pidpryyemstva ta mekhanizm yiyi zabezpechennya*, *Lvivska komertsiyana akademiya*, Lviv, 230 s.

10. Maslenikov, YE. I. (2015), *Metodolohichni ta praktychni zasady doslidzhennya systemy upravlinnya finansovoyu stiykisty torhovel'noho pidpryyemstva* : monohrafiya, *Pres-kuryer*, Odessa, 316 s.

11. Rudych, O. O. Herasymenko, I. O. and Tkachenko, K. V. (2016), *Sutnist' ekonomichnoi stiykosti pidpryyemstv ta protses yiyi zabezpechennya*, *Innovatsiyana ekonomika*, № 11-12, pp. 74-79.

12. Herega, O. V. (2015), *Otsinno-analitychnyy instrumentariy upravlinnya potentsialom finansovo-ekonomichnoi stiykosti torhovoho pidpryyemstva*, *Torhivlya, komertsiya, pidpryyemnystvo*, vyp. 19, pp. 58-62.

13. Kutsyk, P. O. and Vasyl'tsiv, T. H. (2016), *Teoretyko-metodychni zasady ta skladovi mekhanizmy derzhavnogo rehulyuvannya rozvytku vnutrishn'oyi torhivli*, *Vyd-vo LTEU*, Lviv, 426 s.

14. Kachmaryk, YA. D. Kutsyk, P. O. Lupak, R. L. and Kachmaryk, I. YA. (2012), *Ekonomichnyy mekhanizm zabezpechennya konkurentospromozhnosti torhovoho pidpryyemstva*, *Literaturna ahentsiya "Piramida"*, Lviv, 208 s.

15. State Statistics Service of Ukraine. Official web-site., available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 29 листопада 2020 р.